

KÄRA SYSTER!

JESPER FUNDBERG

Tiden går så fort och jag har tänkt skriva till dig så många gånger, men annat tycks alltid komma emellan. Detta annat. Jobb, barn, resor, hem, familj... Eller så är det själva livet som kommer emellan. Det som alltid kommer emellan.

Hoppas hursomhelst allt är bra med dig. Senast var du nedstämd, efter samtal med mamma. Vilket jag förstår. Hon lyckas med det, få dig nedstämd och känna dig otillräcklig. I samtal med mig är det aldrig några problem i hennes liv. Är det det kvinnliga dåliga samvetet (för allt) som ni kanske delar på som hon spelar på, eller? Senast jag pratade med henne så var hon så nöjd över att ni kommer till jul. Ja, döttrar lär sig vad som förväntas av dem. Omsorg och kärlek. Men denna hennes glädje över att träffa dig och din familj kanske hon inte ens förmedlat till dig? Nu vet du det i alla fall, om hon inte lyckats få ur sig det.

Hört något från pappa? Jag har nästan slutat prata med honom. Jag orkar inte höra hans eviga pladder, som bara rör honom själv. Jag kan inte minnas att han frågat om hur jag har det, hur hans barnbarn mår, eller hur någon annan än han själv har det, gör eller varit med om. Nej, han är så glad i att höra sig själv, om sig själv. Eller så orkar han inte stanna upp och våga fråga. Utan kontroll – utan att kunna styra samtalet – är det hans största rädsla, kan jag undra? Men jag tänker jag borde sluta bry mig och låta honom vara som han är. Han vill ju inget illa, men jag orkar bara inte ibland.

Älskade syster, jag skriver till dig inte enbart för att fråga om våra föräldrar utan för en helt annan sak. Jag måste prova mina tankar med dig – du är ju den som står mig närmast, den jag har störst tillit till. Jag undrar hur du tänker.

Jag har fått en fråga om att tala: Om kärlek och jämställdhet. Jag

tackade ja, det verkade intressant och sedan smög ångesten sig på. Vad ska jag säga? Om detta? Jag har ju arbetat med frågor om jämställdhet i många år, men kärlek – och hur detta hänger ihop – om det nu gör det? På senare tid har jag börjat tvivla på både det ena och det andra. Jag kanske börjar bli gammal. Vad orden betyder, vad jag tänker om dem och hur saker hänger ihop med varandra. Kärlek och jämställdhet?

Vad är förresten jämställdhet? Lika villkor för kvinnor och män? Ja, och? Något alla är för och ingen är emot – och ändå – ett problem. Eller borde jag fokusera på det stora problemet, det jag ägnat mig mest åt – maskulinitet. Mäns överordning, sexism, mäns privilegier, mäns höga löner, mäns talutrymme, mäns våld... Är det det jämställdhet handlar om? Att förändra män, att förändras mäns villkor? Det märkliga är ju att det fortfarande tycks låta som en fråga för och om kvinnor. Männens duckar, som vanligt. Även jag ibland. Eller vad tänker du, kära syster? Du kanske ser något annat?

Och kärlek? Borde jag tala om den mellan två vuxna, det som kyrkan lagt beslag på och kallar äktenskap? Eller den kärlek som finns mellan föräldrar och barn, mellan syskon, eller vad? Borde jag tala om kärlek mellan kvinna och man, eller mellan kvinnor och kvinnor, män och män? Eller om kärlek som inte behöver, eller tros behövas uttalas. Efter tjugo års relation. Den förgivet tagna. Där en av dem inte förstår vad som plötsligt hände. Eller ska jag tala om förälskelse, den kärlek som ständigt, nästan tjatigt, uttalas och som aldrig tycks tas för given, oavsett var den dyker upp och tar för form. Och om jag ska säga något om jämställdhet och kärlek – ska jag vara privat eller undvika allt som rör de egna känslorna; smärta, glädje, det sagda och det berörande.

Kära syster, vad tänker du om kärlek och jämställdhet? Du brukar säga att kärlek utvecklas bättre bland jämställda par. Så där som det aldrig var i din tidigare relation, men som du hävdar finns numera i ditt liv. Det låter rimligt, men vad är jämställda par? Att dela på hem och hushåll, att båda håller reda på barnens läxor och matlådor... eller? Men blir då jämställdhet enbart ett göra-lika-projekt då? Kanske är det så. Eller? Har jag levt jämställt. Inte helt säker.

Jag tänker på vår mamma. Hon skilde sig från vår pappa för att de inte delade syn på hur en relation ska fungera. Han ville bestämma, tänkte hon. Han undrade vad som blev fel, vet jag han har sagt. Ja, de delade inte syn på varken relation eller vad som var problemet i relationen. Den ekonomiska friheten gjorde att hon kunde skilja sig från honom. Så var det inte i tidigare generationer före dem. Och blev den nya

ekonomiska situationen ett nytt mått på kärlek? Ställde den nya krav på vad kärlek skulle innebära? Eller har inget ändrats: att kvinnor genom alla tider, mer eller mindre tvingats, att bidra till mer omsorg och kärlek i ett heterosexuellt parförhållande än vad män bidrar med. Skulle jag säga så i mitt tal blev det säkert dålig stämning. Jag som alltid tjänat mer. Kunnat föreslå vart vi ska resa, göra roliga saker. Obalans. Påverkar det kärleken? Obönhörligen, ja.

Kära syster. När vet vi att vi älskar? Känns det? Syns det? Och vad gör vi? Jag läser varje dag i tidningen, ser på TV, läser böcker om mäns icke-kärlek: om mäns våld. Ofta riktad mot kvinnor. Det är så ofta så jag reflekterar snart inte över det. Mäns hat mot kvinnor. De som de säger sig älska. Patriarkala idéer om att skära i kvinnors underliv, äga kvinnor, tala för kvinnor, hjälpa kvinnor, bespotta och hota. Och våldta. Det känns så främmande för mig. Våldta en kvinna. En del menar att alla män är potentiella våldtäktsmän – det kan liksom vara vem som helst. Det värjer sig i mage och tanke. Det är inte jag. Jag vill inte våld – varken mot kvinnor eller mot män. Jag slogs ju inte ens som barn, minns du?

Våld är inte kärlek – det är dess motsats. Men brukar jag aldrig våld? Aldrig någonsin...?

Jag tvivlar, kära syster. Finns kärlek utan makt, eller jag menar utanför makten? Ojämsställdhet är ju makt, tänker jag. Men kärlek? Att tycka om någon. Mäns överordning och kvinnors underordning. Gillas inte det, den ordningen, när vi talar om kärlek? Finns inte makten överallt? Även i kärleken? Oavsett vad vi vill, önskar, orkar tänka. Är din kärlek jämlik – utan maktordning – är det möjligt? Jag menar att makt inte enbart handlar om vem som kommer ihåg barnens schema, vem som kommer ihåg namnsdagar eller vem som står vid grillen - och väntar på att alla tillbehören ska ordnas fram. Det handlar också om det. Men också om vem som tas för given, är självklar just då, eller där. Det är fler kvinnor som är partiledare i Sverige (ett mått på makt?) idag – men de är ju just *kvinnor* som partiledare. Det är väl det som också, och kanske framförallt, är makt. Normen, ordningen. Det som märks först när det utmanas. Mäns tycks ju välja män i alla sammanhang – just utom när de ska gifta sig. De heterosexuella i alla fall. Är det makt – att välja sig själv, välja män? Behålla kontrollen. Eller vad handlar det om?

Jag tvivlar kära syster. Kryper sig makten in under täcket, ner mellan lakanen. Jag har älskat – ja, nu talar vi om själva älskandet, det intima, det sexuella. Jag har kysst, smekt, haft sex. Med kvinnor. Det som

många kallar det mest nakna, utlämnande. Att älska. Det som är ett uttryck för kärlek, ja utan att vara det enda förstås. Och jag tvivlar. Ville hon? Varje gång? Hon som jag älskade – hon som älskade mig. Fanns där ingen makt – ingen manlig överordning? Hur vet jag? Kanske det hänt som jag aldrig tänkte kunde hända mig. Jag är ju ingen våldtäktsman. Men kanske. Kanske sa hon ja, men ville inte. Hon som jag älskade, hon som älskade mig. Fanns könsmakten även där och då. Just då när vi älskade. Blev jag en våldtäktsman – utan att jag ville, anade. Blev jag det utan att hon ville att jag skulle bli det, men hon ville inte heller egentligen ha sex just då. Men ändå, kanske hon tänkte, okej, vi har det... Jag ryser. Vill kräkas. Över mig själv och den ordning jag ingår i. När jag ville älska – utförde jag våld. Om så en enda gång, så var det en gång för mycket. Det hela handlar inte om att vi är olika, som individer, och som kön. Det handlar om att makten är olika.

Det sägs, kära syster, att mäns våld är världens längsta krig. Varför hatar män kvinnor? Vad är det män hatar hos kvinnor? Kan män älska kvinnor – i en värld där män är givna, dominerar, och kvinnor ses som märkliga och underordnade. Är kärlek möjlig i en värld där könsmakten är ojämnt fördelad? Förmodligen inte. Det här ska jag kanske inte tala om där och då. I Båstad i början av augusti, då sommaren andas sina sista andetag. Och skulle jag säga detta ändå, kära syster, så sker väl det som nästan alltid sker: Kärlek till mig som man från de kvinnor som lyssnar. Tänk att han säger så, en sådan man! Glittrande ögon.

När en man säger det en gång, en enda gång, just det som tusen kvinnor sagt tusen gånger blir det skillnad i reaktioner. Det är makt, det är könsmakt. Männerna tystnar. Det är en man som talar. Och kvinnor suckar, antingen av frustration eller av välbehag, lite olika så. Det är en man som talar.

Det är ett könskrig som pågår, mitt framför oss. Så nära att vi nästan inte ser det. Inom oss, så påtagligt att vi inte känner av det. Eller så tydligt att det smärtar varje dag. Klaus Theweleit beskriver soldat-mannen, den manliga karaktär som utvecklas mellan världskrigen i de två verken Mansfantasier.

Jag citerar honom: ”Inom sig har denna man ett koncentrationsläger för sina begär”.

Soldat-mannen för ett krig mot allt vad lust och njutning innebär. Detta krig förs mot dem som tycks förkroppsliga lusten, känslor, njutning, omsorg, svaghet och bräcklighet: kvinnorna. Och detta krig pågår inom soldat-mannen. Han gör allt för att inte falla för lusten.

Han mobiliserar kraft, bygger sin kropp som ett pansar, stålsätter sig och dyrkar maskinen, den som inte faller för lusten utan arbetar vidare, pumpar på, bortom mänskliga uttryck. Det är detta han är rädd för. Lusten. Och han bekämpar den, genom att bekämpa kvinnor. Män som hatar kvinnor, hatar lust – den är okontrollerad och väcker det mänskliga i dem. Det tycks finnas många soldat-män i denna värld; känn inte efter, lipa inte, klaga inte, ta i, orka mera, stå pall, fixa det, upp igen, visa dem...

Pojkar som stör i skolan, pojkar som lär sig att inte spela som en kärning i fotbollen, män som tjänar mer, hörs på möten, äger kapital, män som slår, mäns som startar krig, mäns som stympar kvinnor, män som näthatar, män som vägrar se mäns överordning, män som fnyser, män som skakar på huvudet och som vill ta tag i de riktiga problemen. Så rädda kan de bli att de blir blinda.

Kära syster, kärlek och jämställdhet. Kanske all kärlek till andra bottnar i förmågan att kunna och våga älska sig själv. Se sina fina och fula sidor. Och kanske är en jämlik och jämställd kärlek inte möjlig med mindre än mäns kärlek till sig själva som män, kvinnors kärlek till sig själva som kvinnor. Bortom mäns överordning; den där omedvetna känslan av att vara "självklar" och den medvetna känslan av obehag hos män av att kvinnor just inte kan älska dem fullt ut på grund av det. Och inte heller det omvända.

Jag ska snart sova, kära syster. Det är sent. Jag är trött i kroppen. Jag väntar på ditt svar. Hur tänker du? Jag har länge kunnat älska, men bara till en viss nivå. Inte vågat känna efter mer, se mina brister, inte uttryckt vad jag känt och velat. Det finns minst en liten soldat-man i varje man. Jag är glad att jag kan skriva till dig om detta.

Kära syster, jag älskar dig.

Jesper Fundberg

Lektor i Idrottsvetenskap

Malmö högskola

205 06 Malmö

E-post: jesper.fundberg@mah.se

Fotnot. Texten har tidigare framförts muntligt vid Apelrydsseminariet, arrangerat av Fredrika Bremerförbundet, i Båstad 7 augusti 2015.